

ZNAČAJ KVALITETNIH PODATAKA ZA KREIRANJE POLITIKA ZA PREVENCIJU NASILJA NAD DJECOM U OBITELJI*

SAŽETAK

Za unapređenje prevencije i zaštite djece od nasilja u obitelji nužan je dobar sustav evidentiranja i praćenja podataka o opsegu i obilježjima nasilja nad djecom te poduzimanim intervencijama. U radu su prikazana, kao primjeri dobre prakse sustavnog prikupljanja i praćenja podataka o nasilju nad djecom u obitelji, iskustva iz Sjedinjenih Američkih Država i Kanade. Kritički je prikazan postojeći sustav prikupljanja i praćenja podataka o djeci izloženoj nasilju u obitelji u Hrvatskoj s posebni osvrtom na sustav socijalne skrbi. Temeljem Smjernica za prikupljanje i sustava praćenja zlostavljanja djece (ChildONEurope, 2009.) i drugih relevantnih izvora ponuđene su preporuke kako uspostaviti djelotvoran sustav prikupljanja i praćenja podataka o djeci izloženoj nasilju u obitelji u Hrvatskoj koji će biti okosnica

¹ Prof. dr. sc. Marina Ajduković, psihologinja, e-mail: marina@dpp.hr

² Jelena Ogresta, socijalna radnica, e-mail: jogresta@pravo.hr

³ Prof. dr. sc. Ivan Rimac, psiholog, e-mail: ivan.rimac@pravo.hr

* Ovaj rad izrađen je kao dio BECAN projekta koji financira EU-FP7 (ID: 23478/HEALTH/CALL 2007-B). Projekt je koordinirao Institute of Child Health (GR), a sudjelovale su sljedeće institucije: Children's Human Rights Centre of Albania (AL), South-West University »N. Rilski« (BG), University of Sarajevo (BH), University of Zagreb (HR), University of Skopje (MK), Babes-Bolyai University (RO), University of Belgrade (RS), Provincial Health Directorate of Izmir (TK) i Istituto degli Innocenti (IT).

Pregledni članak
Primljeno: studeni, 2012.
Prihvaćeno: prosinac, 2012.
UDK 179.2: 303.5

Marina Ajduković¹
Jelena Ogresta²
Ivan Rimac³
Studijski centar socijalnog rada
Pravni fakultet Sveučilišta u
Zagrebu

Ključne riječi:

nasilje nad djecom u obitelji, indikatori dobrobiti djece, sustav prikupljanja i praćenja podataka, praksa utemeljena na dokazima.

nacionalnih politika i praćenja djelotvornosti prevencije i tretmanskih intervencija. Istaknut je značaj definiranja indikatora dobrobiti djece pri kreiranju baza za prikupljanje i praćenje podataka o djeci. Posebna pozornost posvećena je različitim izvorima podataka o nasilju nad djecom te nužnosti njihovog uzajamnog nadopunjavanja. Istaknut je i značaj motiviranja stručnjaka koji prikupljaju ove podatke.

UVOD

Ratifikacijom Konvencije o pravima djeteta (u daljnjem tekstu Konvencija), Republika Hrvatska preuzela je odgovornost i obvezu sveobuhvatne zaštite prava djece. Konvencija o pravima djeteta kao međunarodni pravni dokument, ne samo da definira različita prava djece, već regulira i obveze koje države potpisnice moraju ispunjavati prema svakom djetetu. Te obveze država može ispunjavati izravno npr. osiguravanjem prava na obrazovanje organizacijom sustava obrazovanja (članak 28.), osiguravanjem socijalne sigurnosti kroz sustav socijalne skrbi (članak 26.) ili osiguravanjem zdravlja kroz razvoj primarne zdravstvene skrbi (članak 24.). No može osiguravati prava djeteta i neizravno kroz pružanje podrške roditeljima/skrbnicima npr. u području postizanja životnog standarda primjerenog djetetovom razvoju (članak 27.) ili kroz stvaranje socijalnih programa čiji je cilj sprečavanje nasilja nad djetetom (članak 19.).

Iako se u Konvenciji zagovara da su sva prava djeteta temeljna, nedjeljiva, međusobno ovisna i jednako važna, često se posebno ističe zaštita djeteta od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja ili zloupotreba, zanemarivanja i zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući i spolno zlostavljanje dok o djetetu brinu roditelji, zakonski skrbnik ili druga osoba kojoj je skrb djeteta povjerena (članak 19.). Usmjerenost na zaštitu djece od svih oblika nasilja i zanemarivanja rezultat je brojnih istraživanja koja nedvojbeno ukazuju na težinu i dugoročnost njihovih posljedica na razvoj djeteta (Begić, 2011.: 366-367.; Bilić, Buljan Flander i Hrpka, 2012.: 106-114, 133-138.).

Polazeći od članka 19. Konvencije, u kojem se kao nadređeni pojam za različite oblike ugrožavanja djece koristi pojam »nasilje«, u ovom tekstu koristit ćemo pojam »nasilje« kao krovni pojam za široki raspon neprihvatljivog postupanja roditelja/skrbnika prema djeci od tjelesnog kažnjavanja, tjelesnog i psihičkog pa do seksualnog zlostavljanja⁴.

Korištenje pojma »nasilje« kao nadređenog pojma korespondira i s određenjima koja su prisutna u relevantnom hrvatskom zakonodavstvu, u kojem se ovisno o težini djela i posljedica koriste i pojmovi nasilje i zlostavljanje. Tako se npr. u Obiteljskom zakonu (2003.) navodi da »roditelji i ostali članovi obitelji ne smiju dijete podvrgavati ponižavajućim postupcima, duševnom ni tjelesnom nasilju, odnosno zlostavljanju«. U dosadašnjem Kaznenom zakonu

---

⁴ Više o zakonskoj regulativi o nasilju i zlostavljanju djece te o terminološkim preklapanjima i poteškoćama definiranja može se naći u tekstu Ajduković i sur. (2010.).

(1997.) koji je na snazi do 1. siječnja 2013. specifično je inkriminirano grubo zanemarivanje i zlostavljanje djece (članak 213.), a u članku 215.a (2000.) inkriminirano je nasilno ponašanje u obitelji, odnosno, navodi se da »član obitelji koji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina«. U Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (2009.), koji pripada u domenu prekršajnog zakonodavstva u članku 4. regulira se nasilje u obitelji koje je definirano kao »svaka primjena fizičke sile i psihičke prisile na integritet osobe; svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol; prouzrokovanje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva; fizički napad bez obzira da li je nastupila tjelesna ozljeda ili ne, verbalni napadi, vrijeđanja, psovanje, nazivanje pogrdnim nazivima i drugi načini grubog uznemiravanja, spolno uznemiravanje; uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja; protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama; oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini«.

Hrvatska kao potpisnica Konvencije dužna je poduzeti mjere koje obuhvaćaju djelotvorne programe za pružanje potrebne pomoći djetetu, onima koji o njemu brinu, te sve oblike prevencije, istraživanja, postupanja i praćenja slučajeva zlostavljanja djeteta, odnosno počinjenja bilo kojeg oblika nasilja nad djetetom.

Ključno je pitanje na koji način država može pokazati svoju djelotvornost u području zaštite djeteta od nasilja. Nedvojbeno, dobra zakonska regulativa nužna je pretpostavka zaštite djece od nasilja. No da bi mogli pratiti djelotvornost propisa i politika u unapređenju zaštite djece od nasilja, potreban je dobar sustav praćenja i kvalitetni podaci⁵ o opsegu i obilježjima nasilja nad djecom te djelotvornosti poduzimanih preventivnih i tretmanskih intervencija.

Suočeni s nepouzdanim i nedovoljno specifičnim podacima o nasilju nad djecom, u recentnim međunarodnim dokumentima i preporukama (npr. WHO i ISPCAN, 2006.; WHO, 2007.; ChildONEurope, 2009.; Vijeće Europe, 2009.) stručnjaci izričito naglašavaju da su kvalitetni podaci nužni temelj djelotvornih politika i programa za zaštitu djece od nasilja. Stoga ćemo u tekstu koji slijedi više reći o značaju i mogućnostima praćenja opsega i obilježja nasilja nad djecom te djelotvornosti poduzimanih intervencija.

---

⁵ U ovom tekstu često se koristi pojam kvalitetni podaci. Općenito, pojam kvaliteta podrazumijeva nešto što je temeljito, vrsno, nešto što vrijedi i valjano je, nešto što osigurava visoku razinu kakvoće (Anić i Goldstein, 2004.: 767). U ovom tekstu kad koristimo taj pojam, prvenstveno mislimo na podatke koji imaju odgovarajuća metrijska obilježja, odnosno podatke koji su valjani, pouzdani, objektivni i osjetljivi. U ovom kontekstu, značajna su obilježja kvalitete podataka i sustavnost i redovitost njihovog prikupljanja.

OBILJEŽJA PRAĆENJA DOBROBITI I PRAVA DJECE U RH

Praćenje obilježja nasilja nad djecom i poduzimanih intervencija nužno je sagledati u širem kontekstu dokumentiranja dobrobiti i ostvarivanja prava djeteta. Najrecentniji domaći dokument koji nam u tome može pomoći je Analiza stanja prava djece i žena u Hrvatskoj (Brajša-Žganec i sur., 2011.). U ovom dokumentu objedinjen je niz značajnih pokazatelja ostvarivanja prava djeteta, no u njemu između ostalog nedostaje i nekoliko vrlo značajnih tema:

1. Osvrt na djecu kod koje su istodobno ugrožena različita prava npr. djecu koja odrastaju u siromaštvu, istodobno su izložena nasilju, pripadnici su manjina ili/i ne odrastaju u svojim obiteljima. Naime, znanstveno je utvrđeno da povećanje broja rizičnih čimbenika ima progresivni negativni učinak na neposrednu dobrobit i dugoročni razvoj djece te je potrebno upravo tu djecu prepoznati i pružiti im odgovarajuću podršku i pomoć⁶.
2. Osvrt na činjenicu da ne postoje pouzdani podaci o broju stručnjaka koji neposredno rade s djecom u sustavima značajnim za djecu kao što je npr. zdravstvo, obrazovanje, socijalna skrb, niti kako se mijenja njihov broj u funkciji povećanih potreba djece. Ne postoje podaci o ulaganju u usavršavanje stručnjaka koji rade s djecom, iako je dobro poznato da je cjeloživotno usavršavanje u ovom području nužno.
3. Područje koje se odnosi na mentalno zdravlje te mentalne rizike i s njima povezane probleme djece i adolescenata (npr. depresija, samoubojstvo, samoozljeđivanje i sl.).
4. Jasan prikaz usluga i intervencija namijenjenih djeci i njihovim obiteljima koje su u funkciji ostvarivanja prava djece iz Konvencije te njihove dostupnosti.

S obzirom da se radi o kvalitetnom dokumentu koji dobro oslikava situaciju u Hrvatskoj, smatramo da su ovi nedostaci prvenstveno odraz sustavnih nedostataka u praćenju dobrobiti djece. Kao prvo, u Hrvatskoj do sada nisu bili jasno i konkretno definirani indikatori dobrobiti djece kao strateški ishodi provođenja Konvencije. Uz to, nedostaje suvremeni i pouzdan sustav prikupljanja i praćenja statističkih podataka usmjeren i »osjetljiv« na dijete. Podaci o djeci koji se vode unutar pojedinih sustava, vrlo često su u bazama koje nemaju u fokusu dijete već neku pojavu ili djelatnost pojedinog sustava kao takvog (npr. pravosuđe je usmjereno primarno na počinitelje, a podaci o žrtvama se sustavno ne vode). Postojeće baze podataka ne omogućuju njihovo povezivanje niti unutar pojedinog sustava, a kamoli među sustavima, što bi omogućilo složenije praćenje različitih pojava. To je posljedica toga što dijete nije »jedinica« statističke analize, već se koriste sumarni podaci koji se kasnije ne mogu raščlaniti niti za jednostavnije analize kojima bi se provjeravala npr. povezanost tipa

---

⁶ O tome govori niz istraživanja provedenih u okviru poznatog istraživanja *Adverse Childhood Experiences Study* (Edwards i sur., 2003.; Dube i sur., 2003.; Chapman i sur., 2004.).

doživljenog nasilja sa socio-demografskim podacima o obitelji ili razvojnim rizicima koje pokazuje dijete. Uz to, pojave koje se prate pod »krovnim pojmom« »nasilje« nad djecom nisu uvijek, niti u svim sustavima, jasno i jednoznačno definirane.

Kao što je već spomenuto, u Hrvatskoj, kao i u mnogim drugim zemljama, podaci o djeci koja su izložena nasilju vode se i u sustavima policije, pravosuđa⁷ i zdravstva⁸. U svakom nacionalnom sustavu praćenja jedan od tih sustava ima središnju ulogu za objedinjavanje podataka značajnih za nasilje nad djecom. U međunarodnom kontekstu, to je najčešće sustav socijalne skrbi (AlEissa i sur., 2009.), a u Europi pravosuđa i socijalne skrbi (ChildONEurope, 2007.). To ne čudi jer je upravo sustav socijalne skrbi najviše usmjeren na cjelovitu zaštitu djeteta i omogućuje kako intervencije usmjerene prema djetetu tako i prema njegovoj obitelji.

PRAĆENJE NASILJA PREMA DJECI U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI

Podaci o nasilju nad djecom u sustavu socijalne skrbi, tj. nadležnom ministarstvu prate se u dvije baze podataka. U ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi (sada Ministarstvu socijalne politike i mladih) tradicionalno se prati primjena odredbi Obiteljskog zakona iz nadležnosti CZSS-a koja uključuje i nasilje nad djecom. Od 2007./2008. godine u istom ministarstvu vode se i sumarni podaci o nasilju u obitelji temeljem Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Baza podataka uključuje sve dobne skupine, a pokazatelji su prilagođeni odraslim osobama, tj. osobama u dobi od 19 do 65 godina kao što su npr. podaci o vlasništvu kuće/stana. Na ovaj način gubimo podatke o specifičnostima nasilja prema pojedinim dob- nim skupinama što ima za posljedicu da nasilje nad djecom nije dobro statistički opisano. Stoga treba dovesti u pitanje opravdanost ovakvog generaliziranog načina prikazivanja podataka.

---

⁷ *Primjer podataka koji se vode o ovoj temi u sustavu pravosuđa su navedeni u analizi Državnog zavoda za statistiku RH »Nasilje u obitelji: pravni okvir i pojavni oblici 2007.-2010.« (Rogić-Hadžalići i Kos, 2012.). Radi se o kvalitetnoj analizi s jasno definiranim kriterijima prikupljanja podataka usmjerenoj na počinitelje.*

⁸ *U sustavu zdravstva polazeći od međunarodne klasifikaciji bolesti (ICD-10 <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2010/en#/X85-Y09>), vode se podaci o neslučajnim ozljedama koje su najbliže određenju nasilja nad djecom. Polazeći od tih podataka, u RH je iz tih razloga 2010. umrlo, odnosno ubijeno, petero djece u dobi od 0 do 9 godina te jedno dijete u dobi od 10 do 19 godina (Statistički ljetopis Republike Hrvatske, 2011.: 115). Što se tiče podataka o pobolu za 2010. godinu, evidentirani su podaci po prijavama iz opće (obiteljske) medicine, pedijatrije i hitne medicinske pomoći. U dobnoj skupini od 0 do 6 godina postoji 28 prijava obiteljske medicine, 16 pedijatrije i 123 hitne medicinske pomoći, a u skupini od 7 do 19 godina 477 prijava obiteljske medicine, 18 pedijatrije i 1 029 hitne medicinske pomoći (Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2010. godinu, 2011.). Po hrvatskim zakonima, sve te prijave upućene su i policiji. U ljetopisu nema podataka o hospitalizaciji pod tom dijagnozom. Za one koji žele znati više o upotrebi ICD kodova u istraživanju ugrožavanja djece preporučamo članak Scotta i sur. (2009.).*

Već letimični pogled pokazuje da podaci o nasilju nad djecom prikupljeni u ove dvije baze istog Ministarstva nisu usklađeni. Tako se u podacima koji se odnose na praćenje intervencija po Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji za 2010. navodi da je broj evidentiranih događaja nasilja samo prema djeci 2 039, prema djeci i odraslim članovima obitelji istovremeno 2 092, a prema odraslim članovima obitelji uz svjedočenje djece (što se danas smatra nasiljem nad djecom), njih 3 912. Ukupno je, prema toj bazi podataka, 8 043 djece ugroženo zbog nasilja u obitelji. U bazi podataka koja se odnosi na primjenu odredbi Obiteljskog zakona navodi se da je ukupno 3 111 evidentiranih slučajeva nasilja prema djeci. Također, u toj bazi ne podudara se broj prijavljenih slučajeva zlostavljanja. Kad ih se promatra prema izvoru prijave, navodi se da ih je 2 459, a kad ih se promatra prema »vrsti zlorabe i zlostavljaču« tada ih je 2 278. To pokazuje da nije jasno što se zapravo prati niti da postoje dobri mehanizmi logične kontrole podataka.

Uz to, kategorije nisu na odgovarajući način opisane, odnosno nedostaju njihove operativne definicije pa se npr. ne zna što se sve podrazumijeva pod slučajevima »grubog zanemarivanja roditeljskih dužnosti i prava« iako je evidentirano 3 339 takvih prijava. Kategorije nisu ni lingvistički na odgovarajući način definirane, pa se tako npr. pod kategorijom »broj prijavljenih slučajeva zlostavljanja« navode potkategorije »tjelesno« ili »duševno nasilje« što je pojmovno šire od zlostavljanja. Pored toga, ova dva oblika nasilnih postupaka ne prikazuju se razdvojeno, već sumarno, što nije u skladu s temeljenim načelima praćenja nasilja nad djecom u obitelji (ChildONEurope, 2009.).

Već i ovaj kratki osvrt na postojeću praksu prikupljanja i praćenja podataka o nasilju nad djecom u sustavu socijalne skrbi u Hrvatskoj pokazuje da je promjena nužna. Za kvalitetno praćenje pojave nasilja nad djecom, potrebna je jasna i operativna definicija jedinica analize koje su prihvaćene i upotrebljavane u različitim sustavima uključenim u proces prikupljanja podataka (npr. Waldfogel, 2000.; Wolfe i Yuan, 2001.). Kod nas je to izražen problem prilikom prikupljanja podataka – postavlja se pitanje što se sve kod nas uzima kao jedinica analize: slučaj, događaj, prijava, dijete ili obitelj. Nejasnoće i različitosti određenja jedinica analize mogu imati ozbiljne posljedice na procjenu veličine problema nasilja nad djecom jer jedno dijete može imati više prijava. Na ovaj problem ukazala su i međunarodna iskustva. Tako su, primjerice, rezultati *Ontario Incidence study* pokazali da je broj djece žrtava nasilja manji za 12,5% od broja prijava (Trocmé i sur., 1994.). Za aktualni sustav u RH možemo istaknuti i izostanak jasnih standardnih smjernica o načinu prikupljanja i vođenja podataka te je ono često prepušteno djelatnicima ustanove. Kako pokazuju iskustva iz prakse, djelatnici koji to rade često ne znaju kako kategorizirati neki zabilježeni oblik nasilja na štetu djece i nemaju osobu u nadležnim tijelima koja bi im mogla efikasno u tome pomoći.

Podaci koji se prikupljaju često nisu u jasnoj funkciji dobrobiti djece niti na makrorazini nacionalnih politika niti na mikrorazini planiranja i praćenja djelotvornosti intervencija za pojedino dijete. Za to nedostaje, na nacionalnoj razini, korištenje koncepta indikatora dobrobiti i ostvarivanja prava djeteta kao putokaza planiranja i kriterija vrednovanja djelovanja usmjerenog na djecu, uključujući prevenciju i zaštitu djece izložene nasilju.

INDIKATORI DOBROBITI DJECE

Općenito, socijalni indikatori su statistički ili drugi podaci (npr. rezultati istraživanja) koji imaju obilježja dokaza koji omogućuju da se procijeni gdje se društvo nalazi i kamo ide s obzirom na definirane vrijednosti i ciljeve (Ben-Arieh, 2008.). Indikatori mogu pokazati trendove i promjene koje se tijekom vremena događaju u promatranoj pojavi i njezinim korelatima, a te promjene mogu se iskoristiti za potrebne izmjene u politikama i prioritetima djelovanja. Ukoliko želimo bolje pratiti ostvarivanje prava i dobrobiti djeteta te kreirati i voditi djelotvornije politike u tom području, nužno je definirati indikatore dobrobiti djece i sustavno ih pratiti.

U Hrvatskoj, u dosadašnjim nacionalnim dokumentima, indikatori su bili isključivo vezani uz ostvarivanje aktivnosti (npr. Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine, 2006.). Suvremeni pristup pravima djece pretpostavlja bitno drugačiji pristup u kojem su indikatori »markeri« temeljem kojih se procjenjuje stanje i potreba djece i ostvarivanje politika ostvarivanja prava djece. Drugim riječima, nužan je pomak od indikatora provedbe aktivnosti na indikatore dobrobiti djece.

Što su indikatori dobrobiti djece? Radi se o višedimenzionalnom pojmu koji se odnosi na optimalno funkcioniranje i iskustvo djeteta. Polazeći od perspektive prava djeteta, dobrobit može biti definirana kao ostvarivanje prava i mogućnosti cjelovitog i usklađenog razvoja potencijala svakog djeteta. Razina ostvarenja može se mjeriti u terminima pozitivnih, ali i negativnih ishoda po dijete. Iako se dobrobit djece ne razlikuje suštinski od dobrobiti ljudi općenito, djeca su puno više ovisna o vanjskim utjecajima (npr. poticajnom okruženju), pa siromaštvo i drugi oblici deprivacije u djetinjstvu mogu ostaviti posljedice na cijeli život. Naime, djetinjstvo je jednokratni »prozor« u razvoj mogućnosti i učenja te se propuštene mogućnosti često teško nadoknađuju.

Iako pri dokumentiranju i praćenju dobrobiti djece uvijek treba polaziti od djeteta i njegove neposredne dobrobiti, bitno je brinuti i o kontekstu u kojem ono živi. Polazeći od nekih dobrih postignuća u tom području, smatra se da je potrebno razdvojeno pratiti: (1) indikatore djetetove dobrobiti kao što su npr. tjelesno i mentalno zdravlje, sigurnost i zaštita od nasilja, (2) indikatore konteksta kao što su npr. struktura obitelji, visina prihoda, obilježja susjedstva, kvaliteta škole, dostupnost usluge u zajednici i (3) indikatore značajnih odnosa za dijete koji se odnose na bliskost, način komunikacije, podršku i ostale resurse koji se dobivaju u interakciji sa značajnim osobama (Moore, Brown i Scarupa, 2003.; Moore i sur., 2008.; Lippman, Moor i McIntosh, 2009.). Iako nisu mjera djetetove dobrobiti *per se*, indikatori kontekstualnih varijabli iznimno su značajni jer reprezentiraju kritične čimbenike ulaganja u razvoj i dobrobit djece.

Poseban izazov je razvijanje kompozitnih indikatora koji bi omogućili prepoznavanje najugroženije djece, koja ne ostvaruju veći broj svojih prava i čija je dobrobit ugrožena. To je posebno značajno kod djece koja su izložena nasilju u obitelji s obzirom da su mnoga

istraživanja pokazala kako se kod ove djece kumulira i isprepliće veći broj ugrožavajućih okolnosti (indikator konteksta) i nepovoljnih indikatora djetetove dobrobiti zbog posljedica ugroženog razvoja (npr. poteškoće mentalnog zdravlja ili kognitivne poteškoće). Za to se koriste tzv. razvojni indeksi dobrobiti djece (Land, 2007.). Za praćenje takvih kompozitnih indikatora potrebna su periodična epidemiološka istraživanja na reprezentativnim uzorcima, reorganiziranje postojećih, tradicionalnih baza podataka i njihovo konfiguriranje tako da se rizici kojim je dijete izloženo i indeks njegove dobrobiti mogu procijeniti pouzdano i cjelovito.

Vratimo se pravu djeteta na zaštitu od nasilja u Hrvatskoj. Na koje bi se ciljeve kao pokazatelje posvećenosti prevenciji nasilja nad djecom i zbrinjavanju djece koja su ga doživjela mogli usmjeriti u narednih 5 godina? Smanjivanje tjelesnog kažnjavanja? Ako da, za koliko? Tretman koji će osigurati psihološko zbrinjavanje sve djece koja su žrtve težih oblika zlostavljanja? Intervencije koje uključuju psihološku podršku za 20% djece koja su izložena nasilju među roditeljima? Koje još indikatore izabrati? Polazeći od toga da se djelovanje koje pridonosi zaštiti djece od nasilja odnosi i na djecu i njihovo neposredno okruženje, primjer jednog od indikatora dobrobiti bio bi život u obitelj u kojoj i među odraslim članovima nema nasilja. Trebaju li, pod tim vidom, počinitelji nasilja u obitelji koji su roditelji, a kojima je izrečena zaštitna mjera psihosocijalnog tretmana radi otklanjanja nasilničkog ponašanja imati prioritet u uključivanju u ovakav tretman? Je li indikator uspješnosti za ovu mjeru npr. broj roditelja koji su izvršili sudsku zaštitnu mjeru psihosocijalnog tretmana radi otklanjanja nasilja u partnerskim odnosima ili/i specifična evaluacija učinka te mjere na smanjivanje izloženosti djece nasilju u obitelji? Što će se izabrati kao indikator dobrobiti djece u ovom području, bit će ishod dogovora profesionalne zajednice, zagovaratelja prava djece te donositelja odluka koji pri tome trebaju brinuti o postojećim spoznajama i dostupnim resursima. No što god da se izabere kao indikator dobrobiti djeteta u ovom području, nužno je znati:

- koji će se podaci prikupljati i pratiti
- zbog čega će se upravo ti podaci pratiti
- kako će se pratiti.

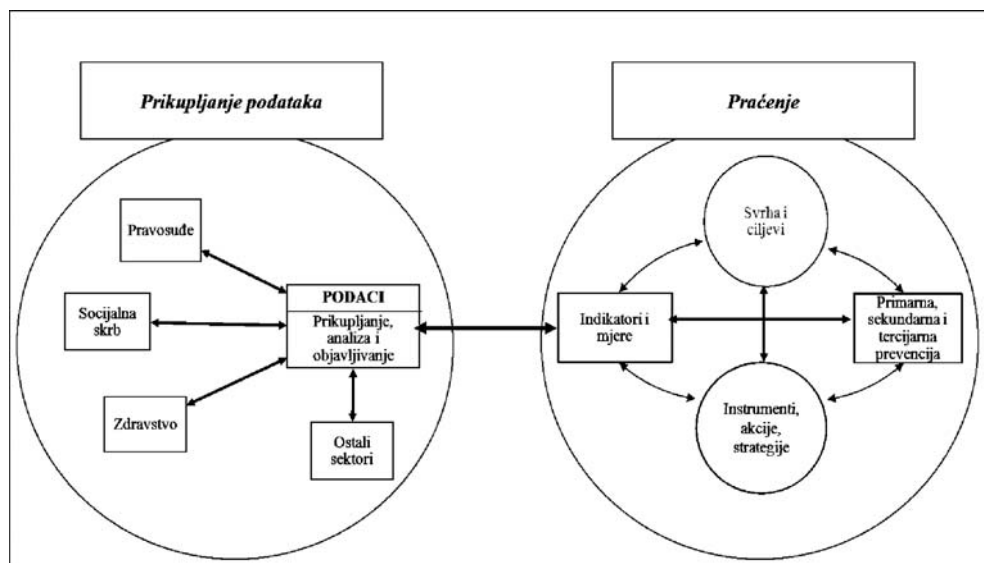
PRIKUPLJANJE PODATAKA I PRAĆENJE NASILJA NAD DJECOM

Značajan doprinos konceptualizaciji »prikupljanja« i »praćenja« podataka pružaju Smjernice za prikupljanje i sustav praćenja zlostavljanja djece (ChildONEurope, 2009.) unutar kojih se navodi da su prikupljanje podataka o nasilju nad djecom i njihovo praćenje zasebne pojave, ali s blisko povezanim aktivnostima (slika 1.).

Slika 1.

Odnos između procesa prikupljanja podataka i praćenja (ChildONEurope, 2009.)

Kao što možemo vidjeti iz slike 1., podaci su nužni za definiranje indikatora i mjera dobiti djece, a način definiranja indikatora ima povratni i neposredni utjecaj na to koji će se podaci prikupljati. Također možemo vidjeti da je važno prikupljati i objedinjavati podatke iz različitih sustava koji dolaze u dodir s djecom, a to su prvenstveno sustav socijalne skrbi, pravosuđa, zdravstva te organizacije civilnog društva. Također, trebalo bi navesti policiju, obrazovni sustav i udruge civilnog društva kao značajne, nezavisne izvore podataka.

Drugi dio slike odnosi se na praćenje (eng. *surveillance*) koje je prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (WHO, 2007.), trajno i sustavno prikupljanje, vrednovanje, analiza i interpretacija podataka bitnih za planiranje, provođenje i evaluaciju prakse. Njegovo nužno obilježje vezano je uz pravodobnu dostupnost podataka. U cjelini, proces praćenja uključuje valjano dokumentiranje individualnih slučajeva, prikupljanje i interpretaciju informacija iz tih evidencija te izvještavanje zainteresiranih dionika kao što su npr. državna tijela zadužena za politike u području mentalnog zdravlja i dječjih prava. Važnost ovih podataka ogleda se u mogućnosti prepoznavanja visokorizičnih populacija, praćenju dinamike pojave, otkrivanju postojećih problema i uočavanju promjena u profesionalnom djelovanju (Tonmyr i sur., 2012.). Također, kao što je istaknuto, učinkovit sustav praćenja osigurava mogućnost za razvoj instrumenata za donošenje strateških odluka o financiranju i ciljanim intervencijama.

U skladu s navedenim, svrha praćenja nasilja nad djecom je pravovremeno osiguravanje podataka kako bi svi zainteresirani dionici bili informirani o postojećim trendovima u području nasilja nad djecom i rizicima kojima su izložena djeca i obitelji (Fallon i sur., 2010.).

Praćenje može biti aktivno i pasivno. U **aktivnom praćenju**, djeca izložena nasilju prepoznata su kroz različite sustave (policija, pravosuđe, socijalne i zdravstvene institucije), cjelovito multidisciplinarno dijagnosticirana i intervjuirana nakon čega se onda prati njihova dobrobit u funkciji poduzetih intervencija i težine doživljenog nasilja. Ovakav tip praćenja podrazumijeva velike troškove i ljudske resurse. U **pasivnom praćenju** prikupljaju se relevantni podaci tijekom redovitih aktivnosti stručnjaka. Ono je jeftinije, ali kvaliteta evidencije ovisi o motivaciji onih koji vode slučajeve. Čak i u zemljama u kojima je prijavljivanje određeno zakonom, često praktičari ne prijavljuju sve slučajeve zbog radne preopterećenosti, izbjegavanja povećanja opsega posla ili da izbjegnju dugotrajne sudske postupke koji se pokreću nakon prijave.

IZVORI PODATAKA OD ZNAČAJA ZA ISTRAŽIVANJA NASILJA NAD DJECOM

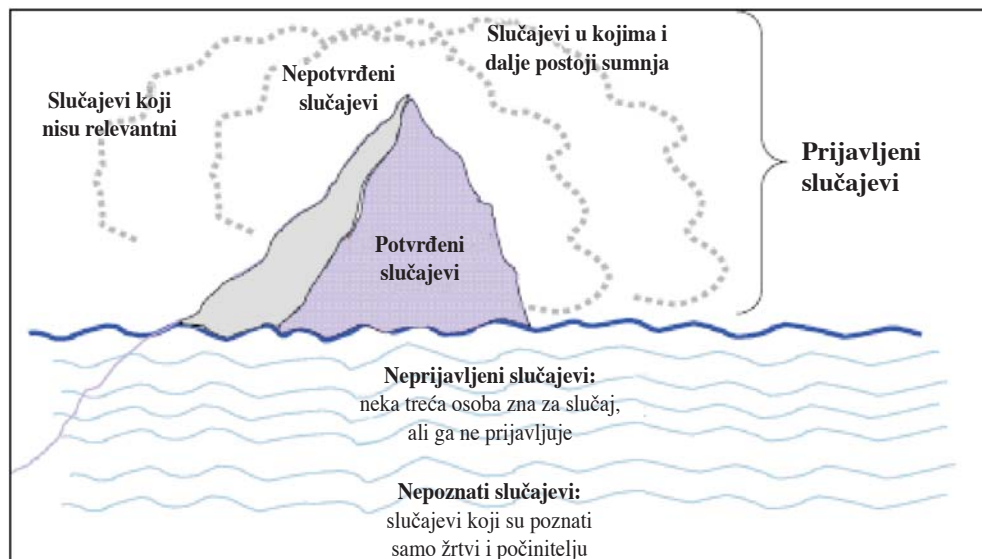
Potreba za sustavnim prikupljanjem i praćenjem podataka o nasilju nad djecom je opće prihvaćeni prioritet (WHO i ISPCAN, 2006.; WHO, 2007.; ChildONEurope, 2009.). S obzirom da podaci o nasilju nad djecom trebaju omogućiti uvid u različite aspekte ovog složenog problema – od opsega pojave, uzroka i posljedica nasilja, obilježja žrtava, počinitelja i okruženja u kojem se nasilje odvija, preko osjetljivosti sustava koji skrbe o djeci na nasilje i spremnosti prijavljivanja nasilja, dostupnosti i kvalitete usluga koje su na raspolaganju žrtvama i počiniteljima, pa do djelotvornosti politika u suzbijanju nasilja nad djecom – u znanstvenim istraživanjima koriste se različite metodologije i različiti izvori podataka temeljeni na sustavima evidencije.

Putnam-Hornstein, Needell i Rhodes (2012.) navode da u području zlostavljanja i zanemarivanja djece dominiraju istraživanja koja se temelje na podacima koji su: (1) retrospektivni i ograničeni u kontekstu mjerenja opsega problema budući da pružaju informacije samo o djeci koja su već evidentirana u pojedinim institucijama za zaštitu djece, (2) nepotpuni, odnosno u kojima nedostaju neki ključni indikatori pri čemu se prije svega misli na socioekonomski status, obilježja obiteljskog okruženja i lokalne zajednice i (3) usmjereni na uzak skup kratkoročnih indikatora koji se odnose na pripadajući sustav (npr. status zlostavljanja, prisutnost ponovnog nasilja) pri čemu je vrlo malo pažnje posvećeno širim i dugoročnim ishodima po zdravlje i dobrobit djeteta koji mogu poslužiti kao važni pokazatelji učinkovitosti sustava u praćenju nasilja nad djecom i pruženim uslugama.

Izbor najprimjerenije metodologije i izvora podataka u velikoj će mjeri ovisiti o svrsi istraživanja. Pod tim vidom korisno je krenuti od slike 2.

Slika 2.

Odnos nepoznatih, neprijavljenih i prijavljenih slučajeva nasilja nad djecom
(prema Trocmé i sur., 1994.)

Polazeći od slike 2., možemo razlikovati nepoznate, poznate ali neprijavljene slučajeve, te prijavljene slučajeve nasilja nad djecom. Najčešće odnose između moguće svrhe i metodologije istraživanja te kriterija (pre)poznatosti nasilja ilustrirat ćemo u tablici 1. Naglašavamo da nemamo nakanu navesti sve moguće svrhe i obilježja metodologije istraživanja nasilja nad djecom, već samo ilustrirati isprepletenost različitih čimbenika pri planiranju prikupljanja relevantnih podataka o nasilju nad djecom.

Tablica 1.

Raspon istraživanja nasilja nad djecom u obitelji

(Pre)poznatost nasilja	Moguća svrha	Neka obilježja metodologije
Nepoznati slučajevi nasilja nad djecom	Procjena rasprostranjenosti i korelata pojedinih oblika nasilja nad djecom u populaciji	Epidemiološka istraživanja incidencije s odgovarajuće izabranim uzorcima iz populacije djece i populacije roditelja/ skrbnika kad se radi o djeci niže dobi Retrospektivna epidemiološka istraživanja prevalencije s odgovarajuće izabranim uzorcima iz populacije adolescenata i populacije odraslih osoba
Poznati, ali ne prijavljeni slučajevi nasilja nad djecom	Procjena rasprostranjenosti i korelata pojedinih oblika nasilja nad djecom u populaciji Ispitivanje okolnosti i kriterija za prijavljivanje nasilja nad djecom	Deskriptivna istraživanja sa stručnjacima koji rade s djecom Deskriptivna istraživanja sa širim socijalnim okruženjem djeteta (npr. prijateljima, članovima proširene obitelji)
Prijavljeni slučajevi nasilja nad djecom - u kojima je nasilje potvrđeno - u kojima nasilje nije potvrđeno - u kojima se sumnja na nasilje	Procjena obilježja prijavljenih slučajeva nasilja nad djecom u obitelji Ispitivanje djelotvornosti poduzetih mjera/ intervencija	Analiza dokumentacije institucija nadležnih za postupanje u slučajevima nasilja nad djecom Analiza sadržaja kliničkih intervjuja s djecom evidentiranom zbog nasilja u obitelji Istraživanja sa stručnjacima koji rade s djecom Evaluacijska istraživanja

Iz tablice 1. možemo identificirati dva glavna metodološka pristupa:

1. Znanstvena istraživanja u kojima su izvor podataka djeca, njihovi roditelji/skrbnici ili stručnjaci, u kojima se koristi širok raspon istraživačkih pristupa (kvalitativni i kvantitativni), metoda (samoiskaz, procjene, intervjui) i populacija (djeca, njihovi roditelji/skrbnici, stručnjaci).
2. Analiza dokumentacije prijavljenih slučajeva nasilja nad djecom.

Polazeći od spoznaje da postoji »tamna brojka« nasilja nad djecom, odnosno da mnoga djeca koja su doživjela teže oblike nasilja nisu evidentirana u sustavima policije, pravosuđa, zdravstva ili/i socijalnoj skrbi, do sada su glavni izvori spoznaja o opsegu, uzrocima i posljedicama nasilja nad djecom bila epidemiološka istraživanja koja se temelje na metodi samoiskaza ili, kad se radi o djeci mlađe dobi, procjenama roditelja ili skrbnika. S obzirom da o obilježjima epidemioloških istraživanja, te metodološkim poteškoćama i izazovima istraživanja nasilja nad djecom kad se koristi metoda samoiskaza postoje u nas relevantni izvori (npr. Ajduković i sur., 2012.; Ajduković i Ogresta, 2010.), u ovom radu ćemo se specifično usmjeriti na istraživanja evidentiranih poznatih i prijavljenih slučajeva nasilja nad djecom.

Kad se kao izvor podataka koriste prijavljeni slučajevi nasilja nad djecom, mogu se koristiti dvije metode istraživanja: (1) analiza postojeće dokumentacije temeljem unaprijed pripremljenog protokola i (2) istraživanje iskaza stručnjaka koji rade na prijavljenim slučajevima nasilja nad djecom (Hopper, 2008.; Fallon i sur., 2010.). U idealnom slučaju koriste se oba izvora. Naime, iako se u mnogim sredinama podaci o prijavljenim slučajevima nasilja nad djecom službeno prikupljaju u različitim sustavima kao što je npr. zdravstvo, pravosuđe, socijalna skrb, pokazalo se da postoje određene manjkavosti u tim evidencijama. Kao prvo, određeni broj djece koja su prepoznata kao žrtve nasilja nisu službeno evidentirana u odgovarajućim službama. Također, često ne postoji dovoljno dobra koordinacija među sustavima, pa čak i kad je jasno određeno koji sustav treba primati informacije o svim prijavljenim slučajevima nasilja nad djecom, događa se da taj protok informacija ne teče po propisanim protokolima (AlEissa i sur., 2009.).

I istraživanje manjeg opsega koje je provedeno u Hrvatskoj, a koje se temeljilo na analizi prigodnog uzorka pravomoćnih spisa Prekršajnog suda za nasilje u obitelji nad djecom pokazalo je da od 27 spisa na sudu koji su bili analizirani, za samo njih 20 pronađena je evidencija u pripadajućim centrima za socijalnu skrb (Vidak Gojković, Krce-Ivančić i Ratković, 2009.) iako bi po Protokolu o postupanju u slučajevima nasilja u obitelji svi trebali biti evidentirani u CZSS-ima (Žić Grgat, 2010.).

Nadalje, jedno od ograničenja ovog izvora podataka predstavlja i nepotpunost podataka (Sedlak i Broadhurst, 2010.) što ga čini prilično »siromašnim« izvorom podataka za praćenje nasilja. Putnam-Hornstein i sur. (2011.) ukazuju na »problem« nepotpunih podataka navodeći da oni: (1) predstavljaju prijetnju da se nasilje nad djecom razmatra u okviru »lako mjerljivih« javnozdravstvenih problema, (2) ograničavaju mogućnost prepoznavanja visokorizičnih skupina djece kojima su potrebne ciljne intervencije i (3) ograničavaju mogućnost praćenja promjena u stopama incidencije i prevalencije tijekom vremena, što nam opet onemogućuje praćenje učinkovitosti mjera prevencije nasilja nad djecom.

To sve upućuje na to da je podatke o djeci koja su zbog nasilja u obitelji službeno evidentirana u sustavu koji je zadužen za prikupljanje i objedinjavanje tih podataka potrebno dopuniti istraživanjima prepoznatih slučajeva nasilja koji nisu prijavljeni. U takvim istraživanjima izvori podataka su stručnjaci (npr. Trocmé i sur., 2008.; Euser i sur., 2012.). To

je u skladu sa slikom 2. koja jasno pokazuje da su evidentirani slučajevi nasilja nad djecom samo »vrh sante leda« koja uključuje i slučajeve koji su »nepoznati« i one koje su »prepoznati, ali nisu prijavljeni«.

Polazeći od toga, za poznavanje pojave, njezinog opsega, uzroka i posljedica te za poznavanje djelotvornosti društvene reakcije u slučajevima nasilja nad djecom potrebno je koristiti sve moguće strategije za prikupljanje podataka o nasilju nad djecom.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE NACIONALNIH SUSTAVA PRIKUPLJANJA I PRAĆENJA PODATAKA O DJECI IZLOŽENOJ NASILJU

U nastavku ćemo opisati dva dobra nacionalna sustava praćenja nasilja nad djecom u kojima se koristi više značajnih izvora podataka – statističke pokazatelje nadležnih službi i istraživanja koja se provode sa stručnjacima iz ovog područja.

U Sjedinjenim Američkim Državama postoji dobro uspostavljen sustav kontinuiranog godišnjeg prikupljanja podataka koji provodi *U.S. Department of Health and Human Services* poznat kao *National Child Abuse and Neglect Data System* (NCANDS). Skup podataka koji se prikuplja u službama za zaštitu djece definiran je još 1988. godine. Od 2000. godine zbirni podaci objedinjuju se temeljem individualnih baza podataka za svako evidentirano dijete žrtvu nasilja. Konkretno, nakon što je dijete prvi put evidentirano kao žrtva zlostavljanja ili zanemarivanja u sustavu za zaštitu djece, dobiva svoj jedinstveni identifikator. To omogućava između ostalog longitudinalno praćenje višestruke viktimizacije pojedinog djeteta (Fluke i sur., 2008.), ali i povezivanje s podacima iz drugih socijalnih službi o npr. izvorima prihoda i socijalnim davanjima koje dobiva obitelj. Podaci koji se prikupljaju odnose se na socio-demografska obilježja djeteta i počinitelja, tip ugrožavanja, radi li se o dokazanom slučaju ili slučaju koji se istražuje, rizične čimbenike, usluge (npr. podrška obitelji u odgoju) i intervencije (npr. izdvajanje iz obitelji i tip smještaja). Važno je istaknuti i da se pri evidentiranju slučajeva nasilja nad djecom u dokumentaciji navodi i jedinstveni identifikator stručnjaka i njegovog supervizora. To je povezano s njihovim razvijenim i složenim sustavom kontrole točnosti, dosljednosti i pouzdanosti podataka⁹.

Korisnost ovakvog načina prikupljanja podataka ogleda se ponajviše u brojnosti slučajeva i kontinuiranom praćenju podataka što omogućuje uvid u kretanje pojedinih obilježja, čimbenike koji dovode do ponovljenog nasilja u obitelji kao i činitelje koji utječu na pristup institucijama. Također, godišnji izvještaji temeljeni na podacima iz ovog sustava predstavljaju jedan od vodećih izvora podataka za kreatore politika kao i za procjenu učinkovitosti programa službi za djecu (Fallon i sur., 2010.).

---

⁹ Godišnji *Child Maltreatment Reports* mogu se naći na mrežnoj stranici: http://www.acf.hhs.gov/programs/cb/stats_research/index.htm#can.

Uz to, u SAD-u se provode i redovita istraživanja sa stručnjacima poznata kao *National Incidence Study* (1979.-1980., 1986., 1993., 2005.-2006.; dalje u tekstu NIS) (Sedlak i Broadhurst, 1996.; Sedlak i sur., 2010.). Odluku o provođenju ovih istraživanja donio je Kongres i ona su obavezna. Istraživanje je koncipirano tako da omogućuje procjenu stvarnog broja zlostavljane i zanemari-vane djece, pri čemu se procjena potreba odnosi i na slučajeve koji su prijavljeni, ali i na one koji nisu prijavljeni službama za zaštitu djece, ali su prepoznati od stručnjaka. Procjene se temelje na reprezentativnom uzorku stručnjaka koji rade u službama za zaštitu djece, skloništima, udruga-ma civilnog društva, školama, dnevnim programima za djecu i sl. Tako procjene u navedenom istraživanju uključuju zlostavljanu i zanemarivanu djecu koja jesu i onu koja nisu u službenim statistikama. Pri procjeni se koriste operacionalizirane definicije pojedinih oblika zlostavljanja i zanemarivanja djece te dva kriterija procjene – kriterij štetnosti (zbog činjenja ili propuštanja da se nešto učini šteta koju je doživjelo dijete može se dokazati/pokazati) i kriterij ugrožavanja/prijetnje (šteta još nije uočena, ali je dijete pod rizikom da je doživi). Odgovarajućim protokoli-ma prikupljaju se detaljni podaci od stručnjaka o djetetu, doživljenom nasilju, počinitelju i obiteljskom kontekstu. Podaci se prikupljaju za sve slučajeve koji su bili stručnjacima u fokusu u razdoblju od točno određena, uvijek ista, tri mjeseca u godini. Dobiveni podaci se utežavaju (ponderiraju) kako bi se kompenzirale eventualne pristranosti uzorka.

Redovito provođenje NIS studija omogućilo je da se zaključi da se u SAD-u smanjuje seksualno i tjelesno zlostavljanje djece, ali ne i zanemarivanje. Štoviše, utvrđeno je da emo-cionalno zanemarivanje raste, što je po svemu sudeći, odraz veće osjetljivosti stručnjaka za ovo područje ugrožavanja razvoja djece (Finkelhor, Jones i Shattuck, 2010.; Sedlak i sur., 2010.). Podaci omogućuju također da se pouzdano utvrde čimbenici povezani sa zlostav-ljanjem. Pokazalo se da su nezaposlenost roditelja, slabiji socio-ekonomski status obitelji, veličina i struktura obitelji, svaki za sebe, povezani sa zlostavljanjem (Sedlak i sur., 2010.). Ovakav način prikupljanja podataka omogućuje da se procijeni relativan doprinos svakog od ovih čimbenika zlostavljanju djece, tj. da se procijeni u kojoj mjeri su npr. nezaposlenost i siromaštvo, a u kojoj struktura obitelji, povezani s pojedinim oblicima zlostavljanja.

Ova istraživanja pokazala su, upravo zahvaljujući širokom obuhvatu stručnjaka, da su podaci u sustavu službi za zaštitu djece znatno manji od stvarnog broja prepoznatih slučajeva. Istu diskrepanciju o broju prepoznatih slučajeva i slučajeva koji su evidentirani u sustavu socijalne skrbi potvrdilo je i istraživanje koje je inspirirano metodologijom NIS-a provedeno u Nizozemskoj (Euser i sur., 2012.).

U Kanadi se na sličan način u ciklusima od po pet godina također provodi istraživanje kao način dodatnog prikupljanja relevantnih i pouzdanih podataka o djeci ugroženoj u obiteljima. Ove studije poznate su kao *Canadian Incidence Study* (1998., 2003., 2008.; dalje u tekstu CIS) (Trocmé i sur., 2001., 2003., 2008.). Prikupljanje podataka koordinira *Public Health Agency Canada*, a provodi se po jedinstvenoj i pažljivo osmišljenoj metodologiji¹⁰ (Knoke i sur.,

---

¹⁰ Detaljan uvid u ovaj izvrsan sustav prikupljanja podataka o nasilju dostupan je na mrežnoj stranici: <http://www.phac-aspc.gc.ca/cm-vee/public-eng.php>.

2009.). Konkretno, u višestapnom modelu uzorka izabire se slučajan uzorak ureda za zaštitu djece s područja Kanade. U svakom uredu bira se uzorak slučajeva nasilja nad djecom koji su prijavljeni u tromjesečnom razdoblju od 1. listopada do 31. prosinca odgovarajuće godine. U istraživanju sudjeluju stručnjaci koji rade u području nasilja s djecom tako da ispunjavaju instrument za prikupljanje podataka temeljem dokumentacije o prijavljenim slučajevima izabranim u uzorak studije. Prikupljaju se podaci o različitim vrstama tjelesnog zlostavljanja (5 ponašajnih oblika), seksualnog nasilja (8 ponašajnih oblika), emocionalnog nasilja (5 ponašajnih oblika), zanemarivanja (8 ponašajnih oblika), izloženosti nasilju u partnerskim odnosima (3 ponašajna oblika) i tjelesnom nasilju među odraslima članovima obitelji (1 vrsta ponašanja). Stručnjak evidentira radi li se o potvrđenom nasilju, slučaju u kojem je prisutna sumnja i rizik za nasilje ili se radi o prijavi u kojoj se nije potvrdilo postojanje nasilja. Prikuplja se niz varijabli o obilježjima nasilnog događaja, povrede koje je doživjelo dijete, obilježja djeteta te 17 aspekata funkcioniranja djeteta (kao npr. depresija/anksioznost, povlačenje, suicidalne misli, ADD/ADHD, problemi s privrženosti, neodgovarajuće seksualno ponašanje, akademske poteškoće). Evidentiraju se i obilježja počinitelja te skrbnika (ako to nije osoba koja je počinitelj) s posebnim osvrtom na 9 područja rizika – zlouporabu alkohola i ostalih psihoaktivnih sredstava, kognitivne poteškoće, probleme s mentalnim zdravljem, probleme s tjelesnim zdravljem, nedostatak socijalne podrške, izloženost nasilju u obitelji, činjenje nasilja u obitelji te povijest života u udomiteljstvu/ustanovama socijalne skrbi.

Ovaj pristup omogućio je kanadskoj vladi i brojnim kanadskim organizacijama donošenje niza informiranih odluka o najboljim politikama i najprimjerenijim programima za djecu i njihove obitelji. Nalazi su potaknuli otvorenu raspravu o zaštiti djece usmjerenu pronalaženju najučinkovitijih načina prevencije i intervencija u slučajevima nasilja nad djecom. Izrađena je i matrica nacionalnih indikatora dječje dobrobiti za sustav socijalne skrbi (Trocmé i sur., 2009.). Također, ovaj način prikupljanja podataka omogućio je niz složenih analiza značajnih pitanja u području ugroženog razvoja djece u obitelji kao što je npr. analiza specifičnih čimbenika zanemarivanja u odnosu na nasilje, uloge obilježja očeva i majki kao čimbenika rizika, specifičnosti jednoroditeljskih obitelji ili o djelovanju sustava u slučajevima potvrđenog, nepotvrđenoga ili slučajevima sumnje i rizika na nasilje nad djecom (npr. Dufour i sur., 2008.; Trocmé i sur., 2009.). Nadalje, rezultati jednog od rijetkih istraživanja koja su se bavila upotrebljivosti podataka iz CIS-a pokazali su da donositelji odluka u području zaštite djece korisnost ovih podataka najviše prepoznaju u: (1) praćenju trendova u području nasilja nad djecom što omogućuje prilagodbu postojećih programa i politika od strane institucija, (2) pružanju referentne točke za procjenu postojećih baza podataka na lokalnoj razini i uvida u neka sporna pitanja koja se odnose na prikupljanje i praćenje podataka te (3) mogućnosti potvrde zapažanja i hipoteza stručnjaka o obilježjima nasilja nad djecom na lokalnoj razini (Tonmyr i sur., 2012.). Također, isti autori ističu da su se podaci iz CIS-a počeli koristiti i u kombinaciji s podacima iz drugih baza podataka što pruža cjelovitiji uvid u fenomenologiju i uzroke nasilja nad djecom.

Razlike u pristupima NIS i CIS studija proizlaze iz različitosti sustava zaštite djece, dok je NIS prilagođen diversificiranom sustavu s mnogo aktera, CIS je fokusiran na jedinstveni sustav zaštite. Sličnost studija ogleda se u tome da prelaze okvire evidentiranih slučajeva i objedinjuju u svom obuhvatu i slučajeve koji nisu dokazani već su bili samo pod istragom.

MEĐUNARODNE SMJERNICE ZA PRIKUPLJANJE I SUSTAV PRAĆENJA NASILJA NAD DJECOM

Iskustva NIS i CIS studija pokazuju koliko je važno dobro definirati pojavne oblike ugrožavanja djece za koje se prikupljaju i prate podaci te kako je važno dobro odabrati i definirati podatke koji se prate kako bi se mogla dobiti pouzdana slika obilježja, posljedica i konteksta ugrožavanja djece, koja je osjetljiva na promjene i koja može biti dobra početna točka (eng. *base line*) za planiranje i praćenje programa prevencije i djelotvornih intervencija.

Prikazat ćemo pristup prikupljanju podataka koji promiču Smjernice za prikupljanje i sustav praćenja zlostavljanja djece (ChildONEurope, 2009.). U ovom dokumentu je polazna pozicija da se, usprkos značaju problema nasilja nad djecom, precizna procjena njegovog opsega i obilježja teško može postići zbog nedostatka koordiniranog praćenja nasilja nad djecom na nacionalnoj osnovi. Navodi se da u najvećem broju zemalja ne postoje valjani i pouzdani podaci o pojavi te da se u ovom području europske zemlje suočavaju s pet ključnih izazova:

1. razvoj sustava vođenja podataka o pojedinim oblicima nasilju i praćenja koji je usmjeren na dijete
2. unapređenje vrste podataka koji se prikupljaju u postojećim sustavima evidencije o nasilju nad djecom
3. razvoj novih područja istraživanja i prikupljanja podataka
4. promicanje izrade planova djelovanja i programa u skladu s empirijskim indikatorima (dobro vođenim i pouzdanim podacima)
5. usvajanje zajedničkog određenja pojavnih oblika nasilja i indikatora za evaluaciju uspješnosti djelovanja u skladu s međunarodnim normama i istraživanjima.

Polazeći od toga da je nasilje nad djecom složen javnozdravstveni i socijalni problem koji uzrokuje niz čimbenika povezanih s obilježjima pojedinca, obitelji i zajednice te temeljem analiza brojnih istraživanja, u Smjernicama se navodi da su ključni podaci koji bi se trebali prikupljati za sve slučajeve nasilja nad djecom:

1. obilježja djeteta – dob, spol, nacionalnost, s kim živi, obrazovni status, prethodne prijave zlostavljanja, psihičke ili tjelesne poteškoće/ograničenja
2. okolnosti zlostavljanja ili rizika – izvor prijave, oblik/ci zlostavljanja, mjesto gdje se dogodilo zlostavljanje, status prijave (sumnja, potvrđena, odbačena), trajanje zlostavljanja, težina posljedica, institucije koje su uključene u procjenu, poduzete intervencije:

- sudske mjere protiv počinitelja (aktivnosti pravosuđa)
  - socijalno-zaštitne mjere pružene žrtvi
  - tretman žrtve, počinitelja, skrbnika
3. obilježja počinitelja – dob, spol, razina obrazovanja, bračni status, odnos s djetetom, radni status, nacionalnost, prethodne optužbe za slična djela, specifični socijalni ili/i zdravstveni problemi (npr. ovisnost o alkoholu ili drugim psihoaktivnim sredstvima)
  4. obilježja skrbnika – dob, spol, razina obrazovanja, bračni status, odnos s djetetom, radni status, nacionalnost, prethodne optužbe za slična djela, specifični socijalni ili/i zdravstveni problemi (npr. ovisnost o alkoholu ili drugim psihoaktivnim sredstvima)
  5. obilježja kućanstva – visina prihoda kućanstva, broj članova kućanstva, prisutnost druge djece u obitelji i njihov odnos s djetetom, uvjeti stanovanja, prethodne prijave zlostavljanja, prisutnost drugih oblika nasilja (partnerskog) u obitelji.

S obzirom da su kvalitetni podaci i praćenje slučajeva nasilja nad djecom snažno oružje u promociji i primjeni općih i specifičnih politika i planova aktivnosti za djecu, baze podataka koje se temelje na ovim pokazateljima mogu omogućiti:

1. procjenjivanje okolnosti i praćenje trendova dobrobiti djece te socijalnog utjecaja na javnu potrošnju i politike usmjerene prema djeci i adolescentima
2. poznavanje opsega i obilježja nasilja kojem su djeca izložena, uvjeta u kojima žive, obilježja obitelji i počinitelja s posebnim osvrtom na:
  - opis intenziteta i učinka nasilja
  - razumijevanje činitelja koji povećavaju rizik za činjenje nasilja
  - identifikaciju čimbenika zaštite koji promiču protektivno roditeljstvo i otpornost djece
  - organiziranje usluga za populaciju »u potrebi«
  - organiziranje izobrazbe stručnjaka kako bi kompetentnije prepoznavali potrebe djece žrtvi i promjene fenomenologije nasilja
3. praćenje usluga koje su dostupne djeci žrtvama nasilja (i počiniteljima) kako bi se unaprijedila:
  - podrška zlostavljanoj djeci, odnosno djeci s kojom se loše postupa
  - pomoć djeci koja su u riziku za zlostavljanje i njihovim obiteljima
  - primjena zakona
  - znanje koji tipovi prevencije su djelotvorni i kako ih najbolje primijeniti
  - znanje što djeluje i korištenje te informacije kao početne točke djelovanja
  - znanje o tome što se događa s pojedinim »slučajem«, tj. djetetom koje je identificirano kao žrtva nasilja i koja intervencija/tretman mu je osigurana
4. usporedba fenomena i politika u vremenu da bi se pratilo kako se mijenjaju i da bi se pratio učinak specifičnih aktivnosti (longitudinalna dimenzija analiza i praćenja)

5. procjena ekonomske i socijalne cijene nasilja u odnosu na ulaganja u opću i ciljanu prevenciju i tretman.

ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Kvalitetni podaci omogućuju povećanje društvene svjesnosti o problemu nasilja i zanemarivanja djece, optimalno korištenje resursa, praćenje napretka prema usvojenim nacionalnim ciljevima te bolje ispunjavanje obaveza vezanih uz praćenje Konvencije o pravima djeteta. Oni su imperativ za kvalitetnu prevenciju i intervencije.

Needell i suradnici (2012.) naglašavaju da službeni podaci nadležnih institucija u današnje vrijeme modernih informacijskih tehnologija imaju sve veći značaj. Ranije, kad su vođeni na »papirnatim« obrascima, bilo ih je teško prikupiti i analizirati, a njihova kvaliteta i pouzdanost često su bile male. Nove tehnologije omogućuju da su podaci o slučaju relativno pouzdan izvor podataka za istraživanja o djeci. Ukoliko se prikupljaju na odgovarajući način, omogućuju i longitudinalno i transverzalno istraživanje i praćenje. Nedostatak im je opseg informacija koje se u njima pohranjuju. Službeni podaci prikupljaju se kao sastavni dio dnevnih, redovitih aktivnosti institucija i u pravilu sadrže ono što je neposredno vezano za ovlasti određene institucije. Stoga, kada govorimo o korištenju tih podataka u istraživačke svrhe, u njima mogu nedostajati neke ključni indikatori. Tako, primjerice, Putnam-Hornstein i sur. (2011.) ističu nedostatak većeg broja deskriptivnih pokazatelja o slučaju, kao što su npr. obilježja obiteljskog okruženja. Nadalje, nedostaju podaci i o etiologiji rizičnih činitelja koji se odnose na prvu prijavu nasilja, ili podaci o ishodu po dijete nakon što mu je pružena neka intervencija.

Izazov kako u Hrvatskoj tako i drugdje u svijetu (Waldfoegel, 2000.) je unapređenje postojećih baza podataka u vidu praćenja ishoda za dijete. Kao što se može vidjeti u tekstu Ogresta i suradnici (2012.) intervencije koje se specifično pružaju djeci koja su prijavljena zbog nasilja u obitelji slabo su opisane u sustavu socijalne skrbi. No tema praćenja ishoda intervencije za dijete prelazi okvire ovog rada koji je primarno usmjeren na unapređenje sustava prikupljanja i praćenja nasilja nad djecom u obitelji kao društvene pojave koja treba ciljane preventivne programe i intervencije. Područje praćenja ishoda za pojedino dijete ulazi u evaluaciju intervencija. U svakom slučaju, važno je naći dobar način povezivanja ovih razina podataka u funkciji indikatora dobrobiti djece i ulaganja društva u njihovu zaštitu.

Suvremena informacijska tehnologija danas omogućava povezivanje podataka, ako je jedinica evidentiranja pojedini slučaj, te povezivanje podataka o pojedincima iz različitih baza. Veći broj autora ističe važnost povezivanja podataka iz različitih baza (npr. Jonson-Reid i Drake, 2008.; Putnam-Hornstein i sur., 2011.), pri čemu Putnam-Hornstein, Needell i Rhodes (2012.) navode da u kontekstu proučavanja nasilja nad djecom, povezani podaci imaju potencijal uz relativno niske troškove omogućiti longitudinalne (kao i prospektivne) studije uzimajući u obzir interakciju između rizičnih i zaštitnih čimbenika. To ima veliki značaj u razvoju preventivnih i interventnih mjera u području nasilja nad djecom.

Bez obzira na sve veće mogućnosti »spajanja« i analiza baza podataka koje pružaju suvremene informacijske tehnologije, valja imati na umu da kvaliteta takvih evidencija ovisi o motivaciji onih koji vode slučajeve i unose podatke u odgovarajuće baze. Njihovoj motivaciji najviše može doprinijeti razvoj kulture dokumentiranja prakse i donošenja odluka utemeljenih na činjenicama i pokazateljima (Tomison, 1996.). Do takve organizacijske kulture moguće je doći uz posvećenost nadležnih tijela da stručnjaci za to imaju dovoljno vremena, da su osposobljeni kako da ispunjavaju odgovarajuće obrasce, da su jasno definirani podaci koji će se prikupljati i pratiti te da mogu imati dostupnog savjetnika u nadležnim službama koji će im moći »brzo i efikasno pružiti pomoć u kategoriziranju slučajeva oko kojih postoje nedoumice«. Po analogiji na sustav vođenja podataka o nasilju nad djecom u nekim zemljama koje to dobro rade, potrebno je imati povremene kratke edukativne susrete na tu temu te omogućiti stručnjacima iz prakse da imaju utjecaj na promjene i prilagode obrasce za prikupljanje i praćenje podataka realnim uvjetima rada.

Jedino kad stručnjaci koji evidentiraju podatke znaju da će se ti podaci koristiti za unapređenje politika prema djeci, vremensko ulaganje u to ima svrhe i smisla.

Hopper (2008.) potiče da se o bazama podataka razmišlja kao o »socijalnim proizvodima«. Svi pokazatelji stvarani su od ljudi, kroz njihovo djelovanje i dogovor što će se i kako prikupljati/mjeriti. Ljudi su ti koji evidentiraju i interpretiraju podatke, ljudi su ti koji odlučuju što dobiveni brojevi znače. Polazeći od toga, treba biti kritičan i u korištenju statističkih podataka i postaviti si tri ključna pitanja:

1. Tko stvara baze podataka? Kreiraju li ih aktivisti koji žele privući pozornost i povećati svjesnost o nekom problemu ili djelatnici koji ih trebaju rutinski voditi i koji nisu nužno zainteresirani za to što brojevi znače?
2. Zbog čega je kreirana neka baza podataka?
3. Kako je kreirana baza podataka?

Unapređenje i kritičko promišljanje vođenja evidencije prijavljenih slučajeva nasilja nad djecom i definiranje statističkih pokazatelja koji će se temeljem takvih evidencija pratiti je nužno, ali ne i dovoljno za razvoj politika i procjenu potreba djece koja su izložena nasilju ili/i zanemarivanju. Dio nacionalne strategije trebala bi biti, kao u primjerima dobre prakse opisanim o ovom tekstu, sustavna istraživanja sa stručnjacima, djecom i njihovim obiteljima. Naime, jedino pažljivim, promišljenim povezivanjem ovih različitih strategija prikupljanja podataka mogu se dobiti cjeloviti, pouzdani pokazatelji potrebe djece koja su izložena nasilju, njihovih obitelji i napretka u prevenciji i zaštiti djece.

LITERATURA

1. Ajduković, M. & Ogresta, J. (2010). Što možemo naučiti iz analize radova i istraživanja o nasilju nad djecom u obitelji objavljenih u Hrvatskoj od 1985. do 2009. godine? **Dijete i društvo**, 12 (1/2), 41-66.

2. Ajduković, M., Rajter, M., Ogresta, J. & Sušac, N. (2010). **Report on the family abuse and neglect of children – Overview of the situation in Croatia**. Preuzeto s: http://www.becan.eu/sites/default/files/becan_images/Progress%20report%20CRO%20-%20attachments.zip, (11.01.2013.).
3. Ajduković, M., Rimac, I., Rajter, M. & Sušac, N. (2012). Epidemiološko istraživanje prevalencije i incidencije nasilja nad djecom u obitelji u Hrvatskoj. **Ljetopis socijalnog rada**, 19 (3), 367-412.
4. AlEissa, M. A., Fluke, J. D., Gerbaka, B., Goldbeck, L., Gray, J., Hunter, N., Madrid, B., Van Puyenbroeck, B., Richards, I. & Tonmyr, L. (2009). A commentary on national child maltreatment surveillance system: Examples of progress. **Child Abuse & Neglect**, 33 (11), 809-814.
5. Anić, V. & Goldstein, I. (2004). **Rječnik stranih riječi**. Zagreb: Novi Liber.
6. Begić, D. (2011). **Psihopatologija**. Zagreb: Medicinska naklada.
7. Ben-Arieh, A. (2008). The child indicator movement: Past, present and future. **Child Indicator Research**, 1 (1), 3-16.
8. Bilić, V., Buljan-Flander, G. & Hrpka, H. (2012). **Nasilje nad djecom i među djecom**. Jastrebarsko: Naklada Slap.
9. Brajša-Žganec, A., Franc, R., Merkaš, M., Radačić, I., Šerić, M. & Šikić-Mićanović, L. (2011). **Analiza stanja prva djece i žena u Hrvatskoj**. Zagreb: UNICEF-ov ured za Hrvatsku.
10. Chapman, D. P., Anda, R. F., Felitti, V. J., Dube, S. R., Edwards, V. J. & Whitfield, C. L. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. **Journal of Affective Disorders**, 82 (2), 217-225.
11. ChildONEurope (2007). **Review on national systems of statistics and registration on child abuse**. Florence: Istituto degli Innocenti.
12. ChildONEurope (2009). **Guidelines on data collection and monitoring systems on child abuse**. ChildONEurope Series 1. Florence: Istituto degli Innocenti.
13. Dube, S. R., Felitti, V. J., Dong, M., Giles, W. H. & Anda, R. F. (2003). The impact of adverse childhood experiences on health problems: Evidence from four birth cohorts dating back to 1900. **Preventive Medicine**, 37 (3), 268-277.
14. Dufour, S., Lavergne, C., Claude Larrivé, M. C. & Trocmé, N. (2008). Who are these parents involved in child neglect? A differential analysis by parent gender and family structure. **Children and Youth Services Review**, 30 (2), 141-156.
15. Edwards, V. J., Holden, G. W., Felitti, V. J. & Anda, R. F. (2003). Relationship between multiple forms of childhood maltreatment and adult mental health in community respondents: Results from the Adverse childhood experiences study. **American Journal of Psychiatry**, 160 (8), 1453-1460.
16. Euser, E. M., Van Ijzendoorn, M. H., Prinzie, P. & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2012). Prevalence of malteratment in the Netherlands. **Child Malteratment**, 15 (1), 5-17.

17. Fallon, B., Trocmé, N., Fluke, J., MacLaurin, B. & Tonmyr, L. (2010). Methodological challenges in measuring child maltreatment. **Child Abuse & Neglect**, 34 (1), 70-79.
18. Finkelhor, D., Jones, L. & Shattuck, A. (2010). **Updated trends in child maltreatment, 2009**. Durham, NH: University of New Hampshire, Crimes against Children research Center.
19. Fluke, J., Shusterman, G. R., Hollinshead, D. M. & Yuan, Y. Y. T. (2008). Longitudinal analysis of repeated child abuse reporting and victimization: Multistate analysis of associated factors. **Child Maltreatment**, 13 (1), 76-88.
20. Hopper, J. (2008). **Child abuse: Statistic, research and resources**. Preuzeto s: www.jimhopper.com, (5.10.2012.)
21. **Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2010. godinu** (2011). Zagreb: HZJZ. http://www.becan.eu/sites/default/files/becan_images/Progress%20report%20CRO%20-%20attachments.zip, (21.09.2012)
22. Jonson-Reid, M. & Drake, B. (2008). Multi-sector longitudinal administrative databases: An indispensable tool for evidence-based policy for maltreated children and their families. **Child Maltreatment**, 13 (4), 392-399.
23. Kazneni zakon. **Narodne novine**, 110/1997, 27/1998, 50/2000, 129/2000, 51/2001, 111/2003, 190/2003, 105/2004, 84/2005, 71/2006, 110/2007, 152/2008.
24. Knoke, D., Trocmé, N., MacLaurin, B. & Fallon, B. (2009). Reliability of the Canadian incidence study data collection instrument. **The Canadian Journal of Program Evaluation**, 23 (1), 87-112.
25. **Konvencija o pravima djeteta** (2001). Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
26. Land, K. (2007). **Trends in infancy/ early childhood and middle childhood well-being, 1994-2006: A composite index of trends in the well-being of America's children and youth**. North Carolina: Duke University.
27. Lippman, L. H., Moor, K. A. & McIntosh, H. (2009). **Positive indicators of child well-being: A conceptual framework, measures and methodological issues**. Florence: UNICEF Innocent Research Centre.
28. Moore, A. K., Brown, B. V. & Scarupa, H. J. (2003). **The uses (and misuses) of social indicators: Implications for public policy**. Child Trends Research Brief No. 2003-01. Preuzeto s: <http://www.childtrends.org/PDF/socialindicatorsRB.pdf>. (15.10.2012.)
29. Moore, K. A., Theokas, C., Lippman, L., Bloch, M., Vandivere, S. & O'Hare, W. (2008). A Microdata child well-being index: Conceptualization, creation, and findings. **Child Indicator Research**, 1 (1), 17-50.
30. **Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine**. (2006). Zagreb: Vlada Republike Hrvatske i Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

31. Needell, B., Putnam-Hornstien, E., O'Donnell, M. & Tonmyr, L. (2012). **Linking child welfare administrative data: What? How? Why?** XIX ISPCAN International Congress, Istanbul, 9-12 September, Abstract book, 16.
32. Obiteljski zakon. **Narodne novine**, 116/2003, 17/2004,107/2007, 61/2011.
33. Ogresta, J., Rimac, I., Ajduković, M. & Skokandić, L. (2012). Analiza obilježja prijavljenih događaja nasilja nad djecom u obitelji evidentiranih u centrima za socijalnu skrb. **Ljetopis socijalnog rada**, 19 (3), 439-477.
34. Putnam-Hornstein, E., Needell, B. & Rhodes, A. E. (2012). Understanding risk and protective factors for child maltreatment: The value of integrated, population-based data. **Child Abuse & Neglect**, in press.
35. Putnam-Hornstein, E., Webster, D., Needell, B. & Magruder, J. (2011). A public health approach to child maltreatment surveillance: Evidence from a data linkage project in the United States. **Child Abuse Review**, 20 (4), 256-273.
36. Rogić-Hadžalić, D. & Kos, J. (2012). **Nasilje u obitelji: Pravni okvir i pojavni oblici 2007.-2010.** Studije i analize 111. Zagreb: Državni zavod za statistiku RH.
37. Scott, D., Tonmyr, L., Fraser, J., Walker, S. & McKenzie, K. (2009). The utility and challenges of using ICD codes in child maltreatment research: A review of existing literature. **Child Abuse & Neglect**, 33, 791-808.
38. Sedlak, A. J. & Broadhurst, D. D. (1996). **Executive summary of the third National incidence study of child abuse and neglect.** Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services.
39. Sedlak, A. J., Mettenburg, J., Basena, M., Petta, I., McPherson, K., Greene, A. & Spencer, L. (2010). **Fourth national incidence study of child abuse and neglect (NIS-4): Report to congress.** Executive summary. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families.
40. **Statistički ljetopis Republike Hrvatske** (2011). Zagreb: DZS (www.dzs.hr).
41. Tomison, A. M. (1996). **Evidence based practice in child protection: What we know and how we better inform practice.** Preuzeto s: <http://www.aifs.gov.au/institute/pubs/papres/tomison9.pdf>, (03.11.2012.)
42. Tonmyr, L., Jack, S. M., Brooks, S., Williams, G., Campeau, A. & Dudding, P. (2012). Utilization of the Canadian incidence study of reported child abuse and neglect by child welfare agencies in Ontario. **Chronic Diseases and Injuries in Canada**, 33 (1), 29-37.
43. Trocmé, N., Fallon, B., MacLaurin, B., Sinha, V., Black, T., Fast, E., Felstiner, C., Hélie, S., Turcotte, D., Wightman, P., Douglas, J. & Holrod, J. (2008). **Canadian incidence study of reported child abuse and neglect.** Ottawa: Minister of Public Works and Government Services Canada.
44. Trocmé, N., Knoke, D., Fallon, B. & MacLaurin, B. (2009). Differentiating between substantiated, suspected, and unsubstantiated maltreatment in Canada. **Child Maltreatment**, 14 (1), 4-16.

45. Trocmé, N., MacLaurin, B., Fallon, B., Daciuk, J. & Billingsley, M. (2001). **Canadian incidence study of reported child abuse and neglect: Final report**. Ottawa: Minister of Public Works and Government Services Canada.
46. Trocmé, N., McPhee, D., Tam, K.K. & Hay, T. (1994). **Ontario incidence study of reported child abuse and neglect**. Toronto, ON: Institute for the Prevention of Child Abuse
47. Trocmé, N., Tourigny, M., MacLaurin, B. & Fallon, B. (2003). Major findings from the Canadian incidence study of reported child abuse and neglect. **Child Abuse & Neglect**, 27 (12), 1427-1439.
48. Vidak Gojković, E., Krce-Ivančić, D. & Ratković, T. (2009). Nasilje nad djecom u obitelji: Faktori rizika, prekršajno-pravna i obiteljsko-pravna zaštita – pilot istraživanje. **Dijete i društvo**, 10 (1/2), 71-97.
49. Vijeće Europe (2009). Preporuka CM/Rec(2009)10 Odbora ministara zemljama članicama o integriranim nacionalnim strategijama za zaštitu djece od nasilja. **Dijete i društvo**, 12 (1/2), 235-260.
50. Waldfoegel, J. (2000). Child welfare research: How adequate are the data? **Children and Youth Services Review**, 22 (9/10), 705-741.
51. WHO & ISPCAN (2006). **Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence**. Geneva: World Health Organization.
52. WHO (2007). **Preventing child maltreatment in Europe: A public health approach**. Policy briefing, EUR/07/50631214. Geneva: World Health Organization.
53. Wolfe, D. A. & Yuan, L. (2001). **A conceptual and epidemiological framework for child maltreatment surveillance**. Ottawa: Minister of Public work and Government services Health Canada.
54. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. **Narodne novine**, 137/2009, 14/2010, 60/2010.
55. Žic Grgat, B. (2010). Postupanje centra za socijalnu skrb. U: Ajduković, D. (ur.), **Priručnik o provedbi Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji**. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć i Program UNDP u Hrvatskoj, 51-65.
56. http://www.acf.hhs.gov/programs/cb/stats_research/index.htm#can.
57. <http://www.phac-aspc.gc.ca/cm-vee/public-eng.php>.
58. <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2010/en#/X85-Y09>.

Marina Ajduković

Jelena Ogresta

Ivan Rimac

Department of Social Work

University of Zagreb, Faculty of Law

IMPORTANCE OF HIGH QUALITY DATA FOR CREATING POLICIES FOR PREVENTION OF FAMILY VIOLENCE AGAINST CHILDREN*

SUMMARY

Improving prevention and protection of children from domestic violence requires a high quality system of collecting recording and monitoring data of exposure to family violence against children, and related interventions. The paper presents good practices in systematic recording and monitoring of data on family violence against children in the United States and Canada. It also presents a critical analysis of the existing system of collecting and monitoring data on children exposed to family violence in Croatia with a special focus on social welfare system. Based on Guidelines on Data Collection and Monitoring Systems on Child Abuse (ChildONEurope, 2009) and other relevant sources, the paper provides recommendations for establishing efficient system of data collecting and monitoring on children exposed to family violence in Croatia that should become the basis for national policies and efficiency assessment of prevention and treatment interventions. The importance of defining indicators of child well-being is emphasised. Special attention is given to complementary use of various sources of data on violence on children. The importance of motivating professionals involved in the data collection is emphasised as well.

Key words: *violence against children in family, child well-being indicators, data collection and monitoring systems, data evidence based practice.*

---

* This paper was written within the BECAN project funded by the EU-FP7 (ID: 23478/HEALTH/CALL 2007-B). The project was coordinated by the Institute of Child Health (GR), and included participation of following organisations: Children's Human Rights Centre of Albania (AL), South-West University »N. Rilski« (BG), University of Sarajevo (BH), University of Zagreb (HR), University of Skopje (MK), Babes-Bolyai University (RO), University of Belgrade (RS), Provincial Health Directorate of Izmir (TK) and Istituto degli Innocenti (IT).

